

ПРАВОВА ПРИРОДА СУБСИДАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО

Паніотов Олег Костянтинович

*аспірант відділу проблем модернізації господарського права
та законодавства*

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»
м. Київ, Україна*

Субсидарна відповідальність у процедурі банкрутства є правовим механізмом, що дозволяє притягнути до відповідальності третіх осіб, які сприяли або безпосередньо вплинули на доведення боржника до фінансової неспроможності. Вона передбачена законодавством України, зокрема, частиною 2 статті 61 Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ), і має специфічну природу та механізми реалізації.

Сутністю субсидарної відповідальності є те, що особи, винні в доведенні боржника до банкрутства, зобов'язані компенсувати різницю між сумою кредиторських вимог і ліквідаційною масою. Це означає, що відповідальність може виникнути лише у разі недостатності активів боржника для задоволення вимог кредиторів.

Згідно діючого законодавства України до субсидарної відповідальності можуть бути притягнуті (суб'єкти субсидарної відповідальності):

- **Засновники (учасники, акціонери) боржника**, які діяли на шкоду інтересам кредиторів.
- **Керівники боржника** (наприклад, директори або голови правління), які приймали рішення, що призвели до банкрутства.
- **Інші особи**, які мали змогу визначати дії боржника, зокрема через видачу обов'язкових вказівок.

Умови настання субсидарної відповідальності

Для притягнення до субсидарної відповідальності необхідно довести такі обставини:

1. **Наявність шкоди** у вигляді недостатності ліквідаційної маси для покриття боргів банкрута (погашення кредиторської заборгованості в повному обсязі перед усіма кредиторами).
2. **Протиправні дії** або бездіяльність відповідної особи (наприклад, незаконні фінансові операції, виведення активів тощо).
3. **Причинно-наслідковий зв'язок** між протиправними діями чи бездіяльністю особи та доведенням боржника до банкрутства.

Процедура притягнення до відповідальності

Ліквідатор або кредитор має право звернутися до суду в межах справи про банкрутство із заявою про притягнення до субсидіарної відповідальності осіб, зазначених у статті 61 КУзПБ.

Слід звернути увагу на останню судову практику з цього питання. Верховний Суд у складі суддів палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду в постанові від 19 червня 2024 року по справі № 906/1155/20 (906/1113/21) виклав правову позицію (висновок), згідно з яким *передчасне звернення з вимогами про покладення субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство – до здійснення задоволення вимог кредиторів за рахунок коштів, отриманих за наслідками реалізації всіх виявлених у боржника активів, з встановленням факту недостатності майна, виключає розгляд, дослідження, оцінку та встановлення осіб, винних у правопорушенні з доведення боржника до банкрутства, тобто виключає визначення суб'єктів та суб'єктивної сторони відповідного правопорушення.*

Отже, до завершення погашення визнаних у справі вимог кредиторів за рахунок коштів, отриманих від продажу включених до складу ліквідаційної маси активів боржника, зі встановленням за результатами погашення недостатності майна боржника для задоволення таких вимог заява ліквідатора / кредитора з вимогами про покладення субсидіарної відповідальності та стягнення з винних осіб суми субсидіарної відповідальності не може бути подана, а в разі її подання відповідні вимоги не підлягають задоволенню судом.

Звертаємо увагу, що до ухвалення цієї постанови Верховним Судом практика була різноманітна і звернення до суду із заявою про покладення субсидіарної відповідальності паралельно із іншими судовими процесами в межах справи про банкрутство щодо активів боржника (оскарження правочинів, майнових дій боржника тощо) було розповсюдженим.

Таким чином, постає питання щодо подальшої долі десятків судових спорів в цій категорії справ, які перебувають на стадіях апеляційного або касаційного провадження і не враховували цю новосформовану правову позицію Верховного Суду.

На підставі вищезазначеного можна визначити, що субсидіарна відповідальність є важливим механізмом захисту прав кредиторів у процедурі банкрутства. Вона дозволяє забезпечити погашення вимог кредиторів у разі недостатності майна боржника, а також слугує запобіжником від зловживань з боку керівників, власників чи інших осіб, які мають вплив на діяльність підприємства. Водночас успішне

застосування цього механізму вимагає вжиття численних заходів зі збору відповідних доказів та обґрунтування позиції в суді.

Література:

1. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 20.11.2024).

2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15#Text> (дата звернення: 20.11.2024).

3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15#Text> (дата звернення: 20.11.2024).

4. Постанова Верховного Суду у складі суддів палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду від 19.06.2024 по справі № 906/1155/20 (906/1113/21) / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120341855> (дата звернення: 20.11.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-39>

ПРАВОВА ОСНОВА УЧАСТІ ПРОКУРОРА У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Романчук Тетяна Анатоліївна

аспірант

ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова

Національної академії наук України»

м. Житомир, Україна

Повномасштабне вторгнення країни аргесорки на територію України, поставило під загрозу не лише економіку нашої незалежної держави, а взагалі саме її існування. Незважаючи на це, завдяки налагодженій співпраці всіх силових відомств та інших державних органів України і вродженій організованості українського народу та, звісно допомоги країн-партнерів, наша держава існує та продовжує боротьбу за виживання.

Водночас загибель людей, вимушені переселенці, військовий стан, пошкодження інфраструктури держави, знищення житлового фонду населення України та багато іншого стало додатковим тягарем для